

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:5

Onder redactie van **Ds K. Schilder, Dr C. Tazelaar en Prof. Dr J. Waterink**

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr C. Bouma, 's-Gravenhage; Dr K. Fernhout, Vreeland; Prof. Dr F. W. Grosheide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hockstra, Kampen; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Dr J. W. Marmelstein, Amsterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr A. Ringnalda, Soerabaya; Dr J. C. Rullmann, Wassenaar; J. Strikwerda, Dordrecht; Dr J. Thijs, Zwolle; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Franeker; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Stukken voor de Redactie zende men aan den secretaris

der Redactie:
Dr. C. TAZELAAR, 2e Const. Huygensstr. 77, Amsterdam.

Drukkers-Uitgevers:

OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f 2.50 per halfjaar bij vooruitbetaling.

Voor 't Buitenland f 7.50 en voor Ned.-Indië f 6.— per jaar.
Advertentiën: 25 ct. p. regel. — Losse nummers f 0.15.

INHOUD: Hoofdartikel: De culturele betekenis van het boek. — Uit de Schrift: Gelijk ik u liefgehad heb. (Joh. 13:34). — Kerkelijk Leven: Wereldgelijkvormige klachten over anderwereldgelijkvormigheid. II. De Londense conferentie; ook elders de moeilijkheid. — Zending en Evangelisatie: Evangelisatiemotieven uit de werken van Mevr. Bosboom-Toussaint. — Muzikale Kroniek: Handel's „Jephtha“ en de uitvoering ervan door de Chr. Oratorium-Vereeniging te Utrecht. — Uit de Historie: „Mooie Saar“. — Pop. Wet. Schetsen: Het Chiliaisme en het Oude Testament. XXXI. — Rondom het Zakenleven: Speculatie. VI. — Perschoon. — Boekbespreking. — Kerknieuws.

HOOFDARTIKEL

De culturele betekenis van het boek.

Evenals het vorige jaar wordt ook nu door de Vereeniging ter bevordering van de belangen des Boekhandels een „Boekenweek“ georganiseerd, die ten doel heeft met alle daartoe ten dienste staande middelen propaganda te voeren voor het goede boek.

Een van de gronden, waarop die propaganda steunt, is, naar terecht werd gezegd, het feit, dat het boek is een element van groote culturele betekenis. Nu kent men in 't algemeen dezen term „culturele betekenis“ wel, maar het kan toch zijn nut hebben, dat we eens precies trachten te ontfangen, wat daaronder is te verstaan, met name ten aanzien van een boek. Daarom wil ik, nu ons blad ter gelegenheid van deze „boekenweek“ het hoofdartikel wijdt aan het boek, pogen zoo eenvoudig mogelijk te antwoorden op de vragen: wat is culturele betekenis? en waarin bestaat de culturele betekenis van een boek?

Cultuur is beschaving, veredeling van den geest, vorming van het hart. En dus is culturele betekenis de invloed van deze waarde-factoren gezamenlijk: ze strekt zich uit over denken en doen, over kennen en gevoelen, over genieten en misprijzen — over al de functies van geest en hart. Culturele betekenis is derhalve een zeer samengesteld begrip. Maar we kunnen het toch wel kort en scherp omlijnen, met te zeggen, dat het is geestelijke en zedelijke verrijking.

Aan zulke geestelijke en zedelijke verrijking hebben we als menschen allen behoefte. We leven ieder binnen zekeren kring. Die kring is voor den een ruimer dan voor den ander, veel ruimer vaak, maar een omgrenzing is er voor allen. Ons dagelijksch werk, de omgeving, waarin we leven, de menschen, met wie we in aanraking komen, de verhoudingen, waarmee we te doen hebben, bepalen die omgrenzing. Die levenskring is onze werkelijkheid. Maar buiten dien kring, buiten die eigen werkelijkheid, is er een veel grotere, veel wijdere wereld: die van anderen. Wat anderen denken, zien, gevoelen, weten is óók werkelijkheid, georiënteerd naar hun toestanden en hun verhoudingen. En wat in vroeger jaren, in vroeger eeuwen de menschen hebben gedacht, gezien, gevoeld, geweten was óók werkelijkheid, betrokken op toenmalige toestanden en toenmalige verhoudingen. In dat alles van heden en verleden leeft en leefde de menschenziel even intens als in onze eigen werkelijkheid.

Daarmee nu in aanraking te komen, in die werkelijkheid van anderen te zien, beteekent een verrijking, een verruiming van onzen horizon. Het is terecht gezegd door Dr C. J. Wijngaards Francken („Drie Aesthetische Studiën“, p. 26): „Door een hoog opgevoerde maatschappelijke arbeidsverdeling.... is ons leven zeer eenzijdig geworden, bij de meesten opgaande in eentonige, dagelijks wederkerende beroepsbezigheden, die geen voldoende uitweg bieden aan tal van opduikende gemoedsaandoeningen en morele gevoelens als moed, opoffering, vaderlandsliefde, enz. Door zijn gespecialiseerd beroepswerk worden bij den modernen mensch lang niet alle vermogens van den geest in beslag genomen en komen tal van gevoe-

lens, die in aanleg aanwezig zijn, niet tot hun recht....“ Onze eigen werkelijkheid is, hoe gespannen misschien ook op zichzelf, altijd eenzijdig. Maar dan maakt de kennis van anderwereld realiteit onzen levenskring breder. En niet alleen dat. Door die kennis wordt ook het inzicht in onze eigen verhoudingen dieper. Want door toepassing en vergelijking zien we, wat ons ontbreekt of wat bij ons verkeerd is.

Natuurlijk doel ik hier op zulk een werkelijkheid van anderen, die geestelijk-zedelijk goed is en waar en schoon. Er is óók in verleden en heden een andere realiteit, die donker is door zonde en schuld, waarin opborrelt het slechte, het lage, dat als een schimmel over alle menschengedachten voortwoekert. Maar die realiteit is hier nu buiten geding. (Gaaf in dit verband over wat verrijkt en dat wordt verkregen uit een in-relatie komen met de geestelijke en zedelijke waarden, die dank zij Gods algemeene en bijzondere genade in alle tijden en onder alle generaties zijn gekend.

Die verrijking dan is culturele betekenis.

En nu zijn er onderscheidene levenswaarden, die zulk een culturele betekenis inhouden, maar in 't bijzonder is daarvan drager: het boek. Want — het is een woord van Carlyle — „alles wat de menschheid heeft gedaan, gedacht, gewonnen, alles wat zij is geweest, het blijft als op wonderdadige wijze voor onvergankelijk bewaard in de bladen van een boek. Zij zijn het uitverkoren bezit der menschen.“ Tot staving van zijn beweren wijst hij er op, hoe van de oude Griekse wereld zelf niets meer over is dan de stomme bouwval en het geschonden beeld, maar hoe in de Griekse boeken die wereld leeft in zijn historie, in zijn denken, zijn kunstzin, zijn structuur, in al zijn vele fijnsinnige openbaringen. Het zijn die boeken, die over de verleden geslachten heen deze cultuurschatten hebben bewaard en ze aan iedere generatie opnieuw hebben getoond. Wat de groote geesten van alle eeuw hebben gedaan en gedacht, het staat in de boeken van en over hen tot in bijzonderheden beschreven. Wat aan inzicht werd gewonnen, aan kennis werd verzameld, uit ervaring geleerd, door lijden begrepen, door vroude genoten, gister en voor een jaar en voor een eeuw, het is in de boeken vastgelegd. Wat de menschen heeft beroerd en het menschenleven heeft bewogen, wat er aan menschenlijks zich heeft openbaard onder wisselende verhoudingen en veranderende omstandigheden, in den diepgang, zoowel als op de zonnehoogten van het leven, de geestelijke rijkdom, die werd verworven, het zedelijk bezit, dat werd verkregen — dat alles en nog veel meer, het is in de boeken bewaard. En — wat nog meer zegt — het is door de boeken voor ieder die lezen kan en wil toegankelijk. We kunnen er ons in verdiepen, zooveel we begeeren, we kunnen het van alle kanten belicht zien en tot in bijzonderheden onderzoeken — we kunnen het maken tot onze eigen kennis, tot onzen eigen rijkdom, tot ons persoonlijk bezit.

Daarin ligt de culturele betekenis van het boek, ten aanzien van de realiteit in het verleden.

En niet minder groot is die culturele betekenis ten opzichte van het heden. Wat we lezen in het boek van vandaag, over de menschen en de verhoudingen rondom ons, maar uit een anderen kring en een verschillend milieu, het vult de beperktheid en onvolledigheid van onze werkelijkheid aan. Het geeft vleugelen aan onze verbeeldingskracht en heft ons uit onze eigen beslotenheid op, om ons reëel te doen leven in de wereld van anderen. En dat niet alleen. Het doet ons die werkelijkheid buiten ons veel beter, veel dieper, veel intenser kennen, dan ooit bij eigen aanschouwen mogelijk zou zijn. Wanneer we in het gewone leven een mensch ontmoeten, kunnen we zijn uiterlijk kennen; we kunnen van dat uiterlijk misschien iets aflezen van wat er omgaat binnen in hem en, bij nauwer contact, zullen woorden en gedragingen van dat innerlijke een zeker deel ons openbaren. Maar wanneer we een mensch ontmoeten in ons boek, — en dan denk ik in 't bijzon-

der aan den modernen roman, wiens groote kracht ligt in zijn zielkundige ontleding — dan zien we dat innerlijk volkomen, het wordt tot in zijn fijnste vezels voor ons blootgelegd. Van de gedragingen zien we den oorsprong, van de woorden de eigenlijke bedoeling, van de begeerten de diepste grond. En in die kennis van den ander, die de verborgenste roerselen van zijn zieleleven openbaart, wordt een toets aangelegd aan ons eigen intiemste denken en willen. Precies zoo staat het, als we een omgeving beschreven of een situatie gepeild vinden. Veel directer dan door zelf aanschouwen komen we bij de eigenlijke daarvan, omdat we zien wat achter de uiterlijkheden staat, wat de leidende gedachte is, ook en vooral, wat in dat alles recht is en goed en wat onoprechtheid en schijn. En weer brengt zulk een kennen van eens anders realiteit ons dichter bij de onze. Zoo opent het boek voor ons wijde perspectieven over het leven en de levensverhoudingen, die we kunnen binnendringen en, al naar hun aard, kunnen genieten of misprijzen, maar ook trekt het onze aandacht terug op onszelf en onze eigen werkelijkheid en leert het ons 't moeilijkste van alles: zelfkennis en zelfcritiek.

Dat is de culturele betekenis van het boek met betrekking tot het heden.

Eenmaal zoover, verstaan we ook onmiddellijk, hoe die culturele betekenis, hoe die aangedragen kennis van verleden en heden, direct verband houdt met geestelijk-zedelijke betekenis. Want de verrijking, die aan culturele betekenis inhaerent is, moet leiden tot verhooging van het geestelijk-zedelijk bewustzijn. Dat kan geschieden direct, maar ook indirect; langs positieven, maar ook langs negatieven weg; doch gebeuren moet het, juist omdat er culturele betekenis is. Maar daaruit volgt dan ook aanstands het omgekeerde: dat als een boek niet leidt tot verhooging van het geestelijk-zedelijk bewustzijn en het dus niet verrijkt, het dan ook niet van culturele betekenis kan zijn. Dat wil niet zeggen, dat zulke culturele betekenis beperkt zou zijn tot die boeken, welke we ten volle kunnen waardeeren: culturele betekenis, resultante van verschillende samenwerkende krachten, is een ruimer begrip dan waardeering, die berust op een bepaalde levensovertuiging. Maar het bindt de culturele betekenis aan haar bestaansvoorwaarden: veredeling van den geest en vorming van het hart.

Verband dus met het geestelijk-zedelijke.

En daarnaast verband ook met het aesthetische, direct en nauw verband. Want de verrijking, die in culturele betekenis ligt besloten, moet zich ook uitstrekken tot ons gevoel voor het schoone. De boeken uit het verleden, die door culturele betekenis waarde hebben gehouden voor het heden, droegen het stempel van het schoone, hetzij dan het schoone der gedachten en der voorstellingen, hetzij het schoone van taal en stijl, van compositie en bewerking. En zoo moeten ook de boeken van dezen tijd, die culturele betekenis hebben en houden zullen, door den adeldom van het schoone gekenmerkt zijn. Want dat schoone is het, dat, naar het woord van Prof. Bavinck („Verzamelde Opstellen“, p. 279) ons „ontdekt.... aan ons zelf en ons.... tevens een anderen, nieuwen blik (gunt) in natuur en menschheid, (dat) verdiept, verbreedt, verrijkt ons innerlijk leven,.... ons voor een oogenblik op(heft) boven de gelijkvloersche, zondige, droeve werkelijkheid en alzoo reinigend, bevrijdend, verlossend op onze neergebogen en mistroostige harten inwerkt.“

Zoo is dan de culturele betekenis van het boek geestelijk-zedelijke verrijking, die in het reinigend, bevrijdend, verlossend inwerken op de menschenziel van alle tijden en alle geslachten haar ideaal en hoogtepunt vindt.

C. T.